

OŚ (21) sb f

o jasne.

sg N oś (15). ◇ G osi (3). ◇ A oś (2). ◇ L osi (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI(XVII) – XIX w.

1. *Poprzeczna belka do zawieszenia kół pojazdu; axis Mymer¹, BartBydg, PolAnt, Mącz, Calep, JanStat, Cn; axiculus Cn (13) : Mymer¹ 15v; BartBydg 17; GroicPorz iiv; Kto w cudzym gáiu vrąbi dąb godny do ośi/ [...] przepada winy trzy grzywny UstPraw E4; Stháľzkowfki [...] ftrzelił z obozu z dzyáľá fwego/ vtrącił pod wielkim dzyáľem Wáľáľkim puł ośi BielKron 422; Modiolus in rota cui affixi sunt radii Piaľtá koľowa w którey oś chodźi á ná którey fzpice ftoyą. Mącz 228d, 420d; StryjKron 757; Calep 119b; Gdy pod wielkim ciężarem fkrzypiąc oś fie żáľá GórnTroas 32; SarnStat 668.*

W porównaniu (1): Wnętrznosci głupie⁸⁰ fą iáko koło v wozá/ á myflenie iego iáko oś ná ktorey fię obráca. BibRadz Eccli 33/5.

Wyrażenie: »oś wozowa, u woza« = axis Mącz, Cn (1:1): Item Thimi czáľfi ośz wozowa vkradl kthorą za 3 grosche Woythowi na Walfchewye przedal LibMal 1544/78v; Mącz 22b.

2. *Linia, dokoła której odbywa się pozorny obrót dzienny sklepienia niebieskiego; axis Cn (4) : Sáma oś/ która prędki krąg niebieski toczy/ Z mieyfćá fwego by namniéy nigdy nie wykroczy. KochPhaen 2, 19. [Cf Axis... Też koniec á fredni punkt okręgu niebieskiego/ ná których fie wźiľtek fwiáť obráca. Mącz 22b.]*

Wyrażenie: »niebieska oś« (1): Iuż byľá vľzľá biegu noc dwie części zgoľá/ Ku dniowi niebieska oś náwráćáľá koľá GórnTroas 33.

3. *Śruba dokręcająca prasę (1) : Cochlea, [...] Oś/ áľbo przeľogá v prásy. Mącz 58c.*

**** Bez wystarczającego kontekstu (3) : Pan Górnicki ma iedno tákie ŝ/ iáko w tym fłowie oś JanNKar F3; S troie [...] drugie z kręľką/ iako w tim słowie oś/ po Łáćinie axis JanNKarKoch F2v, F2v.*

Synonim: 3. przeľoga.